

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΛΥΘΕΙ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ!

Γιάννης Κολοβός

(Επικοινωνιολόγος, με το θέμα της μετανάστευσης ασχολείται από το 1998 και έχει συγγράψει τα βιβλία *«Το Κουτί της Πανδώρας: Παράνομη Μετανάστευση και Νομιμοποίηση στην Ελλάδα»* (Αθήνα: Πελασγός 2003), *«Το τέλος μίας ουτοπίας: η κατάρρευση των πολυπολιτισμικών κοινωνιών στην Δυτική Ευρώπη»* (Αθήνα: Πελασγός 2008) και *«Μεταναστευτική πολιτική και ενσωμάτωση μεταναστών: η περίπτωση της Ελλάδας»* (Αθήνα: Πελασγός 2011). Από το 2009 συνεργάζεται με το *Research Institute for European and American Studies (RIEAS)* ως *Research Associate* σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής).

Copyright: www.rieas.gr

Τον Ιούλιο του 2009 ο επίτροπος για θέματα Δικαιοσύνης και Ασφάλειας κ. Jacques Barrot επισήμανε ότι «υπάρχει σοβαρός κίνδυνος αποσταθεροποίησης της Ελληνικής Δημοκρατίας εξαιτίας των εντελώς ανεξέλεγκτων μεταναστευτικών κυμάτων» ενώ τον Μάιο του 2011 ο τότε υπουργός Προστασίας του Πολίτη κ. Χρήστος Παππουτσής υπογράμμισε ότι «Με ευθύνη όλων των πολιτικών δυνάμεων επιτρέψαμε [το θέμα της παράνομης μετανάστευσης] να γίνει στην ουσία μία βόμβα στην ποδιά της ελληνικής κοινωνίας». Πώς όμως φθάσαμε ως εδώ;

Η κατάσταση σήμερα

Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, τον Σεπτέμβριο του 2011 ο αριθμός των νομίμων μεταναστών στην χώρα μας ανερχόταν σε 621.178 άτομα (478.166 με άδειες παραμονής σε ισχύ και 143.012 με απλές βεβαιώσεις). Νομίμως στην χώρα μας διέμεναν επίσης 162.587 Βορειοηπειρώτες κάτοχοι Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς και Άδειας Διαμονής Ενιαίου Τύπου, 4.312 ομογενείς από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και 8.500 ομογενείς από άλλες χώρες. Το 69,5% των αδειών παραμονής μη-ομογενών βρίσκεται στα χέρια Αλβανών (431.735 άδειες) και κατόπιν στα χέρια Ουκρανών (21.998 άδειες) και Πακιστανών (19.204 άδειες).

Ο αριθμός των παρανόμων μεταναστών είναι άγνωστος και μπορεί να βασισθεί μόνο σε εκτιμήσεις λόγω του δυναμισμού του φαινομένου (πολλές δεκάδες χιλιάδες παράνομοι μετανάστες εισέρχονται κάθε χρόνο στην χώρα

μας). Το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) εκτίμησε ότι το 2010 ο αριθμός των παρανόμων μεταναστών στην Ελλάδα ανερχόταν σε 470.000. Το 2009 ο πρώην διοικητής της ΕΥΠ πρέσβυς ε.τ. Ιωάννης Κοραντής υποστήριξε σε συνέντευξή του ότι ο συνολικός αριθμός εκ των υστέρων νομιμοποιημένων και παράνομων μεταναστών στην χώρα ανερχόταν σε 1.800.000 άτομα εκ των οποίων μόνο 600.000 είχαν συμμετάσχει στις διαδικασίες εκ των υστέρων νομιμοποίησης. Πιο πρόσφατα, πηγές από το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ ανέβαζαν τον αριθμό στα 2.300.000.

Μία ένδειξη για το τι συμβαίνει στα σύνορα μας δίνουν τα στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ. Σύμφωνα με αυτά το 2011 συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο ή διαμονή στην χώρα 99.368 αλλοδαποί (μείωση 25% σε σχέση με το 2010). Την ίδια χρονική περίοδο οι πραγματοποιηθείσες απελάσεις και οι επαναπατρισμοί παρανόμων μεταναστών ήταν περίπου 25.000. Τα ίδια στοιχεία δείχνουν ότι το πρόβλημα οξύνθηκε κατά το 2011 στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα (Εβρος) όπου υπήρξε αύξηση των συλλήψεων κατά 16,7%. Η πλειονότητα των συλληφθέντων ήταν Αφγανοί (28.528 συλλήψεις), Πακιστανοί (19.975 συλλήψεις) και Αλβανοί (11.733 συλλήψεις). Αυτό που θα πρέπει να υπογραμμισθεί είναι ότι η μείωση του αριθμού των συλληφθέντων για παράνομη είσοδο ή διαμονή στην χώρα μας αποδίδεται, σύμφωνα με το αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ., «στην κατάργηση (από τον Δεκέμβριο του 2010) της βίζας για τους Αλβανούς υπηκόους, στους οποίους επετράπη η ελεύθερη παραμονή στη χώρα για διάστημα τριών μηνών».

Τα στοιχεία συλλήψεων και πραγματοποιηθεισών απελάσεων κατά τα 10 τελευταία έτη είναι:

ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Προέλευση	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Αλβανία	173.957	36.827	35.789	31.637	52.132	57.466	66.818	72.443	63.563	50.175
Λοιποί	45.641	21.403	15.242	13.350	14.219	37.773	45.546	73.894	62.582	82.349
ΣΥΝΟΛΟ	219.598	58.230	51.031	44.987	66.351	95.239	112.364	146.337	126.145	132.524

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΕΣ ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
13.242	11.778	14.222	15.168	20.461	17.650	17.077	20.555	20.342	52.469

Γιατί δεν θα λυθεί το πρόβλημα

- 1) Γιατί η εισροή παρανόμων μεταναστών εξακολουθεί να είναι μεγάλη τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και συγκριτικά με τις απελάσεις/επαναπατρισμούς. Δεν έχει υπάρξει χρονιά που τα στοιχεία να μην υποδεικνύουν ότι ο απόλυτος αριθμός των παρανόμων μεταναστών που παραμένουν τελικά στην χώρα μας αυξάνεται!
- 2) Η Ελλάδα ακολουθούσε μέχρι σήμερα μία «στρουθοκαμηλική» πολιτική η οποία χαρακτηριζόταν από αλλεπάλληλες εκ των υστέρων νομιμοποιήσεις (1997, 2001, 2005 και 2007). Αυτή η πολιτική όχι μόνο δεν έλυσε το πρόβλημα αλλά αντιθέτως το γιγάντωσε καθώς μετέδωσε στους επίδοξους παράνομους μετανάστες όλου του κόσμου την εικόνα ότι αν καταφέρουν να εισέλθουν με οποιονδήποτε τρόπο στην Ελλάδα και να παραμείνουν σε αυτήν για κάποιο χρονικό διάστημα, αργά ή γρήγορα θα νομιμοποιηθούν! Ας σημειωθεί ότι για το αδιέξοδο αυτής της πρακτικής υπήρχε - ήδη από το 2004 - προειδοποίηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σε ειδική έκθεσή της για την σχέση νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογράμμισε ότι η αποτελεσματικότητα των (εκ των υστέρων) νομιμοποιήσεων μεταναστών έχει αμφισβητηθεί καθώς «προσφέρουν [οι νομιμοποιήσεις] μία μορφή ενθάρρυνσης της παράνομης μετανάστευσης. Προγράμματα ευρείας νομιμοποίησης και παρόμοια μέτρα φαίνονται να αυτοδιδαιωνίζονται καθώς, συχνά, επιπρόσθετα ευρέα μέτρα απαιτούνται μόλις μετά από λίγα χρόνια. Μία μελέτη προγραμμάτων νομιμοποίησης σε οκτώ Κράτη-Μέλη συμπέρανε ότι τέτοια μέτρα λαμβάνουν χώρα κατά μέσο όρο κάθε 6,5 χρόνια» (σελ. 10). Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι προσπάθειες εκ των υστέρων νομιμοποίησης «δεν φαίνονται να έχουν μακροπρόθεσμη επίδραση στην μείωση του αριθμού των παρανόμων μεταναστών, αλλά αντιθέτως μπορεί να λειτουργήσουν ως πρόσθετος παράγων έλξης για τους παράνομους μετανάστες. Επιπλέον, τέτοια ευρέα μέτρα έχουν επίσης επιπτώσεις για τα άλλα Κράτη-Μέλη της ΕΕ λόγω της κατάργησης των ελέγχων των εσωτερικών συνόρων» (σελ. 17). Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαρακτηρίζει τον επαναπατρισμό των παρανόμων μεταναστών ως «την μόνη συνεπή προσέγγιση για την αντιμετώπιση των παρανόμως διαμενόντων» (σελ. 19). Για τους λόγους αυτούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι «οι νομιμοποιήσεις δεν θα πρέπει να θεωρούνται ως τρόπος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, καθώς στην πραγματικότητα συχνά αναδύονται ως αρνητική επίδραση της μεταναστευτικής πολιτικής σε άλλα σημεία» (σελ. 17, Commission of the European Communities "Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Study on the links between legal and illegal migration", Brussels 4 June 2004).

- 3) Ο πρόσφατος νόμος του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Περί Ίδρυσης Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής» αναφέρει (Άρθρο 24 παράγραφος 4) ότι σε όσους υπηκόους τρίτων χωρών δεν είναι δυνατή η επαναπροώθηση θα επιδίεται απόφαση αναβολής της απομάκρυνσης η οποία θα «*συνιστά γραπτή βεβαίωση ότι η απόφαση επιστροφής δεν μπορεί να εκτελεσθεί προσωρινά (βεβαίωση αναβολής της απομάκρυνσης). Η βεβαίωση αυτή έχει εξάμηνη ισχύ και μπορεί να ανανεώνεται μετά από νέα κρίση σχετικά με την εξακολούθηση του ανεπίκτου της απομάκρυνσης. Κατά το χρονικό διάστημα ισχύος της γραπτής βεβαίωσης, ο κάτοχός της έχει προσωρινό δικαίωμα διαμονής στην Ελλάδα και οφείλει, σε κάθε περίπτωση, να παραμένει στη διάθεση των αρμόδιων για την εκτέλεση της απομάκρυνσης αρχών και να συνεργάζεται μαζί τους, ώστε αυτή να καταστεί δυνατή σε σύντομο χρόνο*». Δηλαδή, η διαμονή στην χώρα όσων παρανόμων μεταναστών η απομάκρυνση δεν είναι άμεσα εφικτή θα «νομιμοποιείται» για έξη μήνες και το δικαίωμα αυτό θα είναι ανανεώσιμο. Είναι απορίας άξιον το τι θα κάνει η κυβέρνηση με αυτούς τους ανθρώπους στην περίπτωση που ανανεώσουν το προσωρινό δικαίωμα διαμονής τους στην χώρα μας τέσσερις-πέντε φορές και επομένως θα έχουν διαμείνει στην Ελλάδα «νόμιμα» για δύο και πλέον έτη. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι στην Αιτιολογική Έκθεση που συνόδευε το εν λόγω σχέδιο νόμου δεν γινόταν η παραμικρή εκτίμηση για τον αριθμό των παρανόμων μεταναστών των οποίων η απομάκρυνση δεν θα είναι άμεσα εφικτή και, επομένως, θα λάβουν προσωρινό δικαίωμα διαμονής στην χώρα μας. Πόσες δεκάδες (ή εκατοντάδες) χιλιάδες θα είναι αυτοί;
- 4) «Παράθυρο» εκ των υστέρων νομιμοποίησης μπορούσε να προκύψει και από πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση του υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, η οποία τελικώς ανακλήθηκε. Όπως προκύπτει από την σχετική συζήτηση στην Βουλή, η οποία έλαβε χώρα στις 29/2/2012, η συγκεκριμένη τροπολογία στόχευε στο να «νομιμοποιήσει» περίπου 200.000 παράνομους (και επομένως ανασφάλιστους) μετανάστες.

Ποια μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να ακολουθηθεί;

Τις κατευθυντήριες γραμμές για την χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας μας τις δίνει το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Μετανάστευση και το Άσυλο το οποίο επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Σύνοδο Κορυφής που έλαβε χώρα στις 15 και 16 Οκτωβρίου 2008 στις Βρυξέλλες. Σε αυτό επισημαίνεται ότι **«Η Ευρωπαϊκή Ένωση...δεν έχει τους πόρους ώστε να υποδεχθεί αξιοπρεπώς όλους τους μετανάστες που ελπίζουν να βρουν μία καλύτερη ζωή εδώ. Η κακή διαχείριση της μετανάστευσης μπορεί να αναστατώσει την κοινωνική συνοχή των χωρών προορισμού [των μεταναστών]»** (σελ. 3). Γι' αυτό και υπογραμμίζεται ότι η μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν της **«την χωρητικότητα υποδοχής της Ευρώπης από πλευράς της αγοράς εργασίας της, της κατοικίας, και**

των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικών υπηρεσιών» (σελ. 3).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι η κοινή μεταναστευτική πολιτική θα πρέπει να λάβει υπ' όψιν της τόσο το συλλογικό συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και τις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε Κράτους-Μέλους. Η νόμιμη μετανάστευση θα πρέπει **«να λαμβάνει υπ' όψιν της τις προτεραιότητες, τις ανάγκες και τις χωρητικότητες υποδοχής που καθορίζονται από κάθε Κράτος- Μέλος»** (σελ. 4), ενώ για την παράνομη μετανάστευση γίνεται λόγος για **«διασφάλιση ότι οι παράνομοι μετανάστες επιστρέφουν στις χώρες προέλευσής τους»** (σελ. 4).

Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο **«θεωρεί ότι η νόμιμη μετανάστευση θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μίας επιθυμίας εκ μέρους τόσο του μετανάστη όσο και της χώρας υποδοχής για το κοινό τους όφελος»** (σελ. 5) ενώ καθιστά σαφές ότι **«εναπόκειται σε κάθε Κράτος-Μέλος να αποφασίσει για τις προϋποθέσεις εισόδου νόμιμων μεταναστών στο έδαφός του και, όπου καθίσταται απαραίτητο, να προσδιορίζει τον αριθμό τους. Αν υπάρχουν ποσοτώσεις, μπορούν να εφαρμοστούν σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης»** (σελ. 5). Μάλιστα, υπενθυμίζεται στα Κράτη-Μέλη ότι θα πρέπει να εφαρμόζουν την **Κοινοτική προτίμηση** αναφορικά με την κάλυψη αναγκών της αγοράς εργασίας τους, διερευνώντας πρώτα την δυνατότητα κάλυψής τους από εργαζομένους που προέρχονται από Κράτη-Μέλη της ΕΕ (σελ. 5).

Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επισημαίνει ότι **«οι παράνομοι μετανάστες που βρίσκονται σε έδαφος Κρατών-Μελών πρέπει να εγκαταλείψουν αυτό το έδαφος»** (σελ. 7) ενώ υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να προτιμάται ο οικειοθελής επαναπατρισμός αλλά και να θεσπισθούν αποτρεπτικές και σημαντικές ποινές σε όσους εκμεταλλεύονται παράνομους μετανάστες (όπως πχ. οι εργοδότες). Τονίζει μάλιστα ότι **οι εκ των υστέρων νομιμοποιήσεις δεν θα πρέπει να είναι γενικευμένες** αλλά θα πρέπει να γίνονται μόνον κατόπιν εξέτασης κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης (σελ. 7).

Τέλος, για το θέμα του ασύλου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστηρίζει ότι θα πρέπει να αναληφθούν νέες πρωτοβουλίες ώστε να διαμορφωθεί ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου αλλά επισημαίνει ότι **«η χορήγηση προστασίας και προσφυγικής ιδιότητας αποτελεί ευθύνη του κάθε Κράτους-Μέλους»** (σελ. 11).

Τα παραπάνω καταδεικνύουν πόσο λάθος ήταν η μεταναστευτική πολιτική που ακολουθήθηκε από διαδοχικές κυβερνήσεις κατά τα τελευταία 20 έτη.

- 1) Η μετανάστευση προς την χώρα μας μετά το 1990 δεν ήταν αποτέλεσμα μίας επιθυμίας του Ελληνικού Κράτους για οργανωμένη εισροή μεταναστών προς κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών της αγοράς εργασίας, αλλά ήταν αποτέλεσμα αδυναμίας φύλαξης των συνόρων και αδυναμίας εφαρμογής μίας πολιτικής συστηματικής αποτροπής και επαναπατρισμού των παρανόμων μεταναστών

- 2) Οι γενικευμένες εκ των υστέρων νομιμοποιήσεις ουσιαστικά «επιβράβευαν» τόσο τον μετανάστη που εισήλθε παρανόμως στην χώρα και τον διακινητή του, όσο και τον εργοδότη που τον χρησιμοποίησε γνωρίζοντας ότι παραβιάζει τον νόμο. Έτσι έδωσαν κίνητρο και σε άλλους μετανάστες να εισέλθουν παρανόμως στην χώρα με την ελπίδα ότι κάποια στιγμή και εκείνοι θα νομιμοποιηθούν
- 3) Οι αποφάσεις διαδοχικών ελλαδικών κυβερνήσεων για τις εκ των υστέρων νομιμοποιήσεις παρανόμων μεταναστών δεν βασίσθηκαν σε μελέτες ούτε των προτεραιοτήτων της χώρας μας (πχ. σε θέματα εθνικής ασφάλειας, εξωτερικής πολιτικής κλπ), ούτε των αναγκών της αγοράς εργασίας, ούτε των δυνατοτήτων χωρητικότητας υποδοχής της Ελλάδας από πλευράς κατοικίας, παροχών υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικών υπηρεσιών. Γι' αυτό και ουδέποτε υπήρξε αναφορά σε συγκεκριμένο αριθμό μεταναστών τους οποίους η Ελλάδα είχε ανάγκη και στους οποίους θα μπορούσε να παρέχει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και κοινωνικής προστασίας
- 4) Οι επαναπροωθήσεις παρανόμων μεταναστών υπολείπονται σημαντικά του αριθμού των παρανόμως εισερχομένων, ουδέποτε έγινε κάποια σοβαρή συζήτηση ή μελέτη για την προώθηση του επαναπατρισμού μεταναστών ενώ και η εκμετάλλευση των μεταναστών από τους εργοδότες συνεχίστηκε ουσιαστικά απρόσκοπτη λόγω της ελλιπέστατης στελέχωσης των υπηρεσιών επιθεώρησης εργασίας

Και τώρα τι;

Η μέχρι σήμερα μεταναστευτική «πολιτική» της Ελλάδας χαρακτηριζόταν από συνεχείς εκ των υστέρων νομιμοποιήσεις παρανόμων μεταναστών (1997, 2001, 2005 και 2007), από μείωση των προϋποθέσεων ανανέωσης της άδειας παραμονής (μείωση αριθμού απαιτούμενων ενσήμων) αλλά και από προσπάθειες εκ των υστέρων νομιμοποίησης δια της πλαγίας οδού (πχ. πρόσφατο νομοσχέδιο του υπουργείου Εργασίας). Αυτό δείχνει ότι ακόμα δεν υπάρχει στην χώρα μας βούληση για χάραξη σοβαρής μεταναστευτικής πολιτικής. Επιπλέον, το πολιτικό προσωπικό τα παραπέμπει όλα στην ΕΕ και στο όταν εκείνη θα... «δεήσει» να διαμορφώσει μία συνεκτική μεταναστευτική πολιτική. Μέχρι τότε όμως τι θα γίνει; Θα εξακολουθήσει η υφιστάμενη κατάσταση; Εκτός από την αποτροπή της παράνομης εισόδου στην χώρα και την επίταση των απελάσεων και του επαναπατρισμού των παρανόμων μεταναστών, αυτό που χρειαζόμαστε για την διαμόρφωση σοβαρής μεταναστευτικής πολιτικής είναι μία αποτίμηση των αναγκών της οικονομίας μας σε αλλοδαπό εργατικό δυναμικό (πόσοι, σε ποιούς κλάδους, με τι προσόντα, για πόσο χρονικό διάστημα) αλλά και των αντίστοιχων χωρητικότητων των υποδομών της χώρας αλλά και της ελληνικής κοινωνίας. ***Αν δεν γίνουν αυτά δεν πρόκειται να αλλάξει κάτι.***